

بسم الله الرحمن الرحيم

ناباروری مردان و طب ایرانی
دکتر امیرمحمد جلادت
پزشک و متخصص طب سنتی ایران
عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

اهداف آموزشی

- تعریف، شیوع و دسته بندی ناباروری
- شرح حال و تشخیص ناباروری در طب ایرانی
- درمان غیر دارویی انواع ناباروری در طب ایرانی
- درمان دارویی انواع ناباروری در طب ایرانی
- درمان های دستی
- شواهد اخیر

۱. تعریف، شیوع و دسته بندی

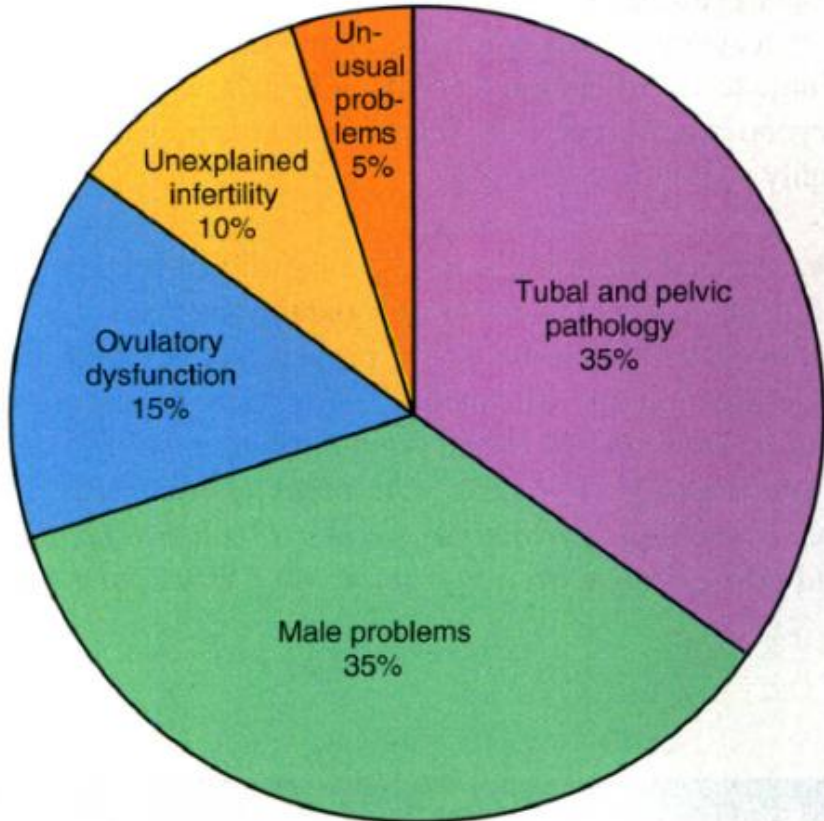

۱,۱. تعریف و شیوع ناباروری

- عدم باروری پس از یک سال نزدیکی محافظت نشده
- ۱۴-۱۵٪

— ۳۴٪ ناشی از عوامل مردانه

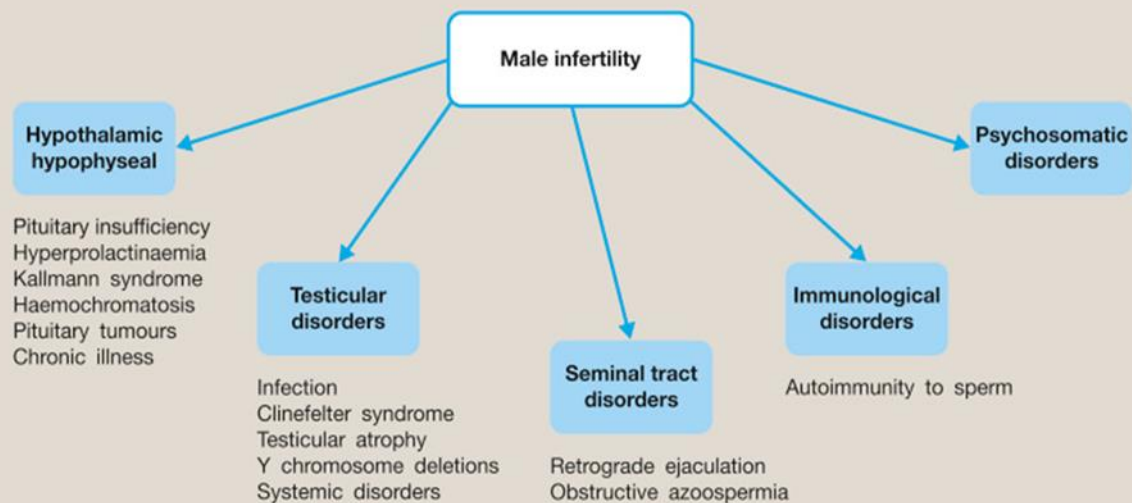
— استفاده شایع از گیاهان دارویی

۱,۲. دسته بندی ناباروری (عقر) در طب ایرانی

- ناشی از آداب جنسی نادرست
- مشکلات قبل بیضه؛ عصبی، قلبی عروقی، گوارشی کبدی و کلیوی
- مشکلات بیضه یا دستگاه تناسلی
- مشکلات بعد بیضه؛ انحنای آلت، اختلال نعوظ و انزال مختل
- علل ناشناخته

Causes of male infertility

۲. شرح حال، معاینه و بررسی تشخیصی

۱,۲. شرح حال کلی

- ناباروری اولیه (فاقد فرزند) یا ثانویه (دارای فرزند)؟
- زمان **بلوغ** (کمک به تشخیص مزاج جبلی و استعداد سوء مزاج گرم یا سرد)؟
- **تواتر** (هفته‌ای یک تا دو بار) و بهداشت روابط جنسی (**وضعیت** مناسب).
- سابقه شغلی، ضربه به دستگاه تناسلی و سابقه اوریون و اندازه بیضه ها
- سابقه دیابت و نوروپاتی محیطی و مشکلات تیروئیدی
- سابقه **دارویی**
- سابقه پرخوری، رژیم یا سوء تغذیه؟ (امتلا یا ضعف عام)
- بررسی **کم خونی**، رنگ و رو (عملکرد کبد)
- گرمی یا سردی و **انرژی** بدنی، توان جنسی و ضعف یا **طپش** قلب (قلبی عروقی)
- تغییر میل و توان جنسی نسبت به قبل یا با تغییر فصل (مشکلات عصبی، روحی)
- احساس خستگی کمر یا **کمر درد مکرر** و سابقه سنگ کلیه (احتمال ضعف کلیوی)
- زودانزالی یا دیر انزالی یا احساس سوزش یا عدم حس خروج منی (ضعف یا عفونت لگنی)

۲,۲. بررسی دارویی

Drugs

- **Opiates**; Marijuana, heroin, methadone
- estrogen like activity
- Ketoconazole, spironolactone
- Alcohol, Pesticides, Chemo/Radiotherapy
- Cimetidine, sulfasalazine
- C.C.B., alpha-blockers
- colchicine; allopurinol
- Nitrofurantoin
- antipsychotics; antidepress

ادویه خشک کننده منی و مواد مخدر

- اسپند، پونه، زیره، آویشن، سداب
- تخم پنچ انگشت، عدس، خرنوب، تخم کاهو، گشنیز خشک، نیلوفر، کافور، اسفرزه و گل سرخ
- **افیون**، بنگ، پوست خشخاش*
- غلظت منی، نعوظ سخت و انزال با تأخیر

۲,۳. معاینه بالینی

- ظاهر و وزن (ضعف یا غلبه خلطی خاص)؟
- حرارت (ملمس) ناحیه تناسلی و کلیه ها؟
- موهای عانه، عروق و اندازه بیضه و آلت؟
- نبض
- معاینه رکتال و رفلکس کرماستریک*؟

۲,۴. بررسی آزمایشگاهی، تصویربرداری

- آزمایش منی
- تستسترون، پرولاکتین، FSH, LH
- کم خونی، میزان روی، قند خون، آنزیم کبدی و پروفایل چربی
- بررسی ژنتیکی
- بررسی واریکوسل
- بررسی نعوظ
- بیوپسی بیضه ها؟
- آنتی بادی علیه اسپرم
- بررسی ترشحات پروستات
- کشت منی
- تومور هیپوفیز

Semen Analysis (WHO 2010)

PERCENTILE	2.5	95% CI	5	95% CI	10	25	50	75	90	95	97.5
Semen volume (mL)	1.2	(1.0–1.3)	1.5	(1.4–1.7)	2	2.7	3.7	4.8	6	6.8	7
Sperm concentration (million/mL)	9	(8–11)	15	(12–16)	22	41	73	116	169	213	259
Total number (million/ejaculate)	23	(18–29)	39	(33–46)	69	142	255	422	647	802	928

PERCENTILE	2.5	95% CI	5	95% CI	10	25	50	75	90	95	97.5
Total motility (%)	34	(33–37)	40	(38–42)	45	53	61	69	75	78	81
Progressive motility (%)	28	(25–29)	32	(31–34)	39	47	55	62	69	72	75
Normal forms (%)	3	(2.0–3.0)	4	(3.0–4.0)	5.5	9	15	24.5	36	44	48
Vitality (%)	53	(48–56)	58	(55–63)	64	72	79	84	88	91	92

۲,۵. موارد ارجاع

- **Idiopathic infertility:**
 - ۳۰% - ۴۰% of infertile males are idiopathic without clear cause (CAM can help).

- اختلالات ژنتیکی (سندرم کالمن)
- اختلالات کروموزومی
- تومور مغزی
- اختلال هورمونی
- اختلالات ساختاری
 - انسداد مسیر
 - واریکوسل گرید ۳

۲,۶. علل تطبیقی

- Semen Hyper viscosity
– Gonadotoxins (radiation)
 - Addiction
 - Overheating of testicles
– Infections (Prostatitis)
– Varicocele ۱۵% of infertile male
 - Obesity (Pre-testicular causes)
- سوء مزاج خشک عامل ۱۲-۲۹٪ ناباروری مردانه
• غلظت منی و لاغری
 - سوء مزاج سرد
• غلظت و برودت منی و سخت انزالی
 - سوء مزاج گرم
• زردی و سوزش منی و زودانزالی
• بزرگی بیضه و رگ برآمده آلت و صفن.
 - سوء مزاج رطب
• رقت و کثرت منی، شلی آلت، ادرار سفید و غلیظ و اغلب همراهی چاقی

Abnormal semen color or consistency	Possible medical cause
Yellow, green or gold	Prostate infection
Yellow-tinted	Urine in the semen
Thick, lumpy or jelly-like	Male hormone deficiency
Pink, red or dark brown	Bleeding from the prostate

۲,۷. بررسی علل زمینه ساز (سوء مزاج) ضعف

مزاج	آزمایش منی	علائم بالینی	شرح حال
حار	رقیق و زرد	عروق مشخص، بزرگی بیضه، موی زیاد	میل جنسی بالا، حرارت موضعی، زود انزالی و بهبود آن با مکث، سوزش منی
بارد	کم و غلیظ (مگر در رطوبت)	برودت ملمس و موی کم عانه	میل جنسی کم، سخت انزالی، استحکام نعوظ با دخول و گرسنگی خفیف و دیر انزالی*
رطب	زیاد و رقیق	آلت شل، چاقی بدن و موی کم عانه	ادرار سفید، تضرر از مرطبات و انتقاع از مجففات، احتلام زیاد و زودانزالی
یابس	کم و مویی و غلیظ	لاغری و کوچکی دستگاه تناسلی	بهبود با آب تنی و غذاهای مرطب

۳. تدابیر غیر دارویی ناباروری مردان در طب ایرانی

Lifestyle

درمان در طب ایرانی

الف) اصلاح سبک زندگی

ب) درمان دارویی

ج) درمان غیردارویی

۱,۳. اصل اول درمانی؛ اصلاح سبک زندگی و پرهیزات

- آمیزش حسب تقاضای بدن (۱-۲ بار در هفته)
 - خواب سر شب، تفریح و پرهیز از غم و غذای غلیظ
 - کاهش کار، ورزش معتدل (لذت بخش)
 - پرهیز از آب زیاد، ادویه ها
- اسپند، پونه، زیره، **آویشن**، سداب و تخم فنجنکشت
- عدس، **خرنوب**، کاهو، گشنیز خشک، تخم خرفه و ترشی ها و مبردات
شدید مانند مخدرات، نیلوفر، کافور، اسبغول و گل سرخ

۳,۲. تدابیر غذایی صبحانه

- حلیم گندم با روغن حیوانی $\pm$ شیر
 - ترید نان شیرمال با شیر و پودر نارگیل و مرغ یا مرغابی
- شیر ۱ لیوان و شکر ۱ ق غ + نارگیل یا دارچین، خولنجان و زنجبیل هر یک ۳ گرم
 - بادام، پسته، فندق، نارگیل، خشخاش، شقاقل و انجیر با ۳ برابر آرد، ۱۰۰ گرم با شیر
 - فرنی، شیربرنج
- تخم مرغ گلاب و عرق بیدمشک با قند + ۵ زرده تخم مرغ و اندک دارچین و ریشه بنفشه
 - زرده تخم مرغ با روغن گاو، زنجبیل، خولنجان، پسته
- حلوای نشاسته / آرد روغن / بادام و گردو $\pm$ بنه، پسته و فندق
- مربای زنجبیل یا شقاقل یا هویج روزی ۱۰۰-۵۰ گرم، یا حلوای زردک
- کله پاچه

۳,۲. تدابیر غذایی ناهار و شام

- آبگوشت بره / شتر / گنجشک / مرغ / کبک
— ± نخود، لوبیا، ادویه* و روغن گاو
- کباب یا قلیه مرغ، گنجشک، ماهی یا میگو با ادویه و چند خرما
- سرخ کرده ماهی در روغن کنجد با پیاز خام
- قلیه نرگسی گوشت، هویج، تره، نخود و باقلا با کمی نمک و زنجبیل و زرده تخم مرغ
- زرده تخم مرغ ۱ تا ۵ عدد با ادویه و روغن گاو و پیاز و تره، نعنا، شاهی
- حلوای زردک با کنجد سفید شام
- خورشت هویج / به / سیب / خلال بادام / پسته / بامیه / کنگر
- کوکوی نخود / کوفته قلقلی

۳,۲. تدابیر غذایی میان وعده

- انگور یا کشمش سبز ۲ ساعت پس از غذا
- خرما ۴ عدد کوفته با قدری نخود خیسانده
- پودر نخود بریان با خارخسک و شکر یا با بادام پودر شده صبح و شام
- تنقل نارگیل با شکر
- شربت عسل به جای آب یا گلاب
- گلابی، شلغم (آش)، خربزه، انبه، موز و **انار** بیشترین آنتی اکسیدان
- حلوای نشاسته / آرد روغن / بادام و گردو $\pm$ بنه، پسته و فندق

۳,۳. تدابیر تغذیه ای در مزاج گرم و خشک

• پرهیز از ادویه گرم

— سفیده تخم مرغ، ماهی بریان در روغن کنجد یا کبابی

— اسفیدباج؛ پیاز تازه، نخود، باقلا و لوبیا با گوشت و اندکی انگوزه و پسته

— گوشت و کدو، کاهو، خیار، خرفه، اسفناج، زرشک، ناردان / جو / عدس /

ذرت بو داده / خوراک مغز

— هندوانه / خیار با سکنجبین، انار شیرین، شفتالو، شاتوت

— ماست (با پیاز)، شیر (با ترنجبین / اندک دارچینی) و دوغ

۴. تدابیر دارویی طب ایرانی در ناباروری مردان

۴,۱. غلبه سردی و ضعف

کاهش میل و لذت جنسی به ویژه در شب بیداری و استرس با تکرر حواس
نرمی و ضعف نبض و طپش قلب بعد جماع

- شربت گاوزبان، بادرنجبویه و آب سیب
- — $\pm$ گلاب و بیدمشک / عرق بارهنگ هر یک ۳۵ گرم / قدومه ۱۰ گرم صبح (و شام).
- معجون لبوب / خولنجان / حلتیت
- معجون پیاز یا معجون سیر
- روغن های گرم (راهب/قسط/معجون) پشت، کلیه، عانه و کف پا

۱,۱,۴. معجون لبوب؛ نافع در تولید منی و تقویت باه

- بادام، فندق (جوز)، پسته، نارگیل، چلغوزه، حب قلقل، حب الزلم، حب بطم
- خشخاش سفید، تودرین، کنجد، تخم زردک، تخم جرجیر، تخم پیاز، تخم شلجم، تخم اسپست
- بهمنین، دارفلل، زنجبیل، فلفل، کبابه، قرفه، دارچینی، شقاقل، خولنجان، تخم هلیون مساوی به سه چند آن عسل معجون سازند.

شرح اسباب

- بادام، فندق، پسته، نارگیل، چلغوزه، حب قلقل، حب الزلم، حبه الخضرا مساوی
- نارمشک، دارفلل و زنجبیل عشر (ثلث) یک جزو

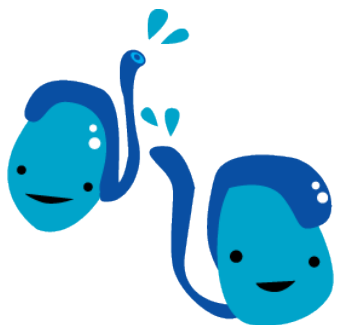
— معجون شده با عسل یا فانیذ سنجرى شربت مثل بیضه هر روز (هر روز صبح و شب قدر بیضه)

قانون

اکسیر اعظم، ج ۴، ص ۲۰۷۵

۴,۲. غلبه رطوبت و چاقی

- پاکسازی

- چاقی همراه گرمی و پری نبض

- رژیم خورشتی یا DASH برای ۲ تا ۴ هفته

- چاقی همراه علائم سردی و ضعف

- کاهش نان و برنج و مصرف بیشتر نخود و کباب با ادویه

- پودر نزنله سرد یا تخم شلغم و هویج هر واحد ۱۰ گرم با گلکند عسلی ۳۵ گرم

- حب شبیار یا ایارج (صبر زرد)

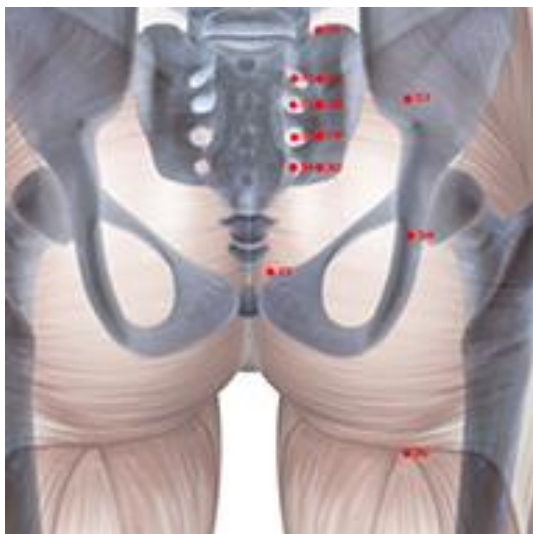
- تقویت

- اطریفل / معجون ماسک البول / خبث الحديد

- روغن قسط ± سنبل الطیب یا ابهل یا سعد

۴,۳. غلبه حرارت و علائم پروستاتیت و واریکوسل

- پاکسازی و رفع التهاب برای ۲ تا ۴ هفته با
 - شیرهی خرفه ۱۰۰ گرم با شکر ۳۵ گرم یا ۵ گرم تخم خرفه خیسانده در دوغ گاو^۲ لیوان
 - یا تخم گشنیز ۳۵ گرم، خرفه ۷۰ گرم، بادام ۱۰ عدد ۵ گرم صبح و عصر با آب هندوانه^۱ لیوان
 - فصد / حجامت / زالو / غمز سوزنی
 - روغن بنفشه / خارخسک / کدو

۴,۴. غلبه خشکی و هیپرویسکوزیتی سمن

- آب تنی روزی دو مرتبه و شستشوی مکرر ناحیه تناسلی
- دواء الترنجبین ۲ ق غ هر ۸ تا ۱۲ ساعت تا ۳ ماه
- — ± خارخسک پروده یا زنجبیل، خولنجان و پسته یا دارچین یا بوزیدان هر یک ۱ گرم
- روغن کدو، خارخسک کمر، بیضه، عانه، کف پا روزی ۳ بار
- حقنه چرب

۵. تدابیر دستی طب ایرانی

از شیشه حجامت ایرانی قرن اول هـ ق
موزه لوور پاریس

۱, ۵. حقنه

- عصاره خارخسک ۴۰۰ گرم
- زنجبیل ۳۴ گرم
- در شیر ۱ لیتر با روغن جوز ۴۰۰ گرم
- جوش داده صاف نمایند و ۷۰ گرم آن با روغن زنبق و بان هر یک ۱۷ گرم آمیخته حقنه کنند و ۱۰ شب جماع نمایند.

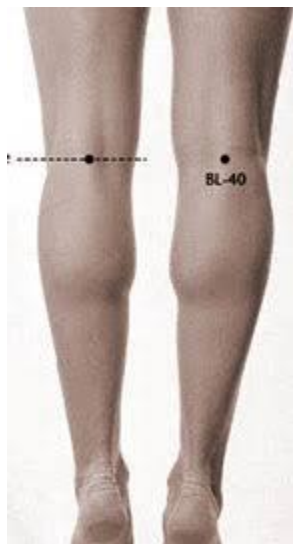

۵,۲. فصد در درد و گرمی تناسلی

- فصد بین سبابه ابهام؛ نفع بسیار عجیب در اوجاع مزمن

- فصد مابض؛ مفیدتر از فصد صافن بر سیستم تناسلی

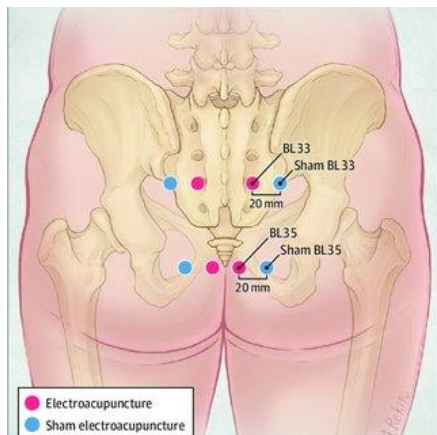

- فصد صافن؛ خارش ران و بیماریهای اندام تناسلی

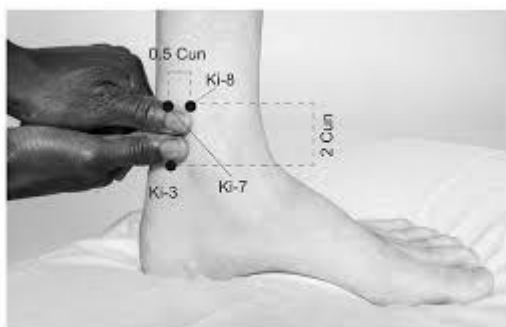

۵,۳. حجامت در درد و گرمی تناسلی

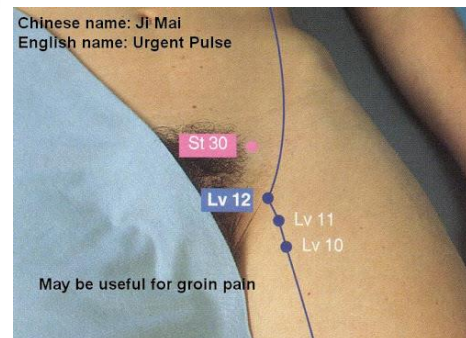
- حجامت قطن؛ حرارت کلیه، منی خونی، آماس گرم بیضه

- حجامت کعبین؛ دردهای مزمن کلیه، مثانه

- حجامت فخذین؛ خارش و ورم بیضه

٦. مشاهدات اخير

۱, ۶. نکته

به طور میانگین ثلث بیماران اولیگواستنواسپرمی ایدویوپاتیک بدون
هیچگونه مداوا صاحب فرزند می شوند.

۶,۲. شواهد علمی اخیر

↑میل، توان جنسی و تستوسترون

خارخسک

Tribulus terrestris

پیشگیری از تغییرات ظاهری و بافتی اسپرم حیوان، محافظت از اثرات

تخم جرجیر یا منداب

سمی بیسفنول مواد پلی کربنات پلاستیکی

Eruca sativa

↑وزن بیضه و اپیدیدیم، تستسترون، تعداد و حرکت اسپرم موش

انجره (گزنه)

Urtica dioica

آنتی اکسیدان، ↑افزایش قوای جنسی موش

بهمن سفید

Salvia

miltiorrhiza

↑افزایش میل و توان جنسی موش

پیاز

Allium cepa

↑میل جنسی و سطح دهیدرو تستوسترون بهبود منی و حرکت اسپرم

زنجبیل

Zingiber

officinale

کندر

↑تولید تستوسترون، FSH و اسپرم، ↑باروری موش نر

Boswellia

thurifera

۳,۶. شواهد علمی اخیر

مشابه سیلدنافیل افزایش cyclic GMP، اثربخشی موضعی

زعفران

Crocus sativus

↑ تولید تستسترون و تعداد اسپرم حفظ سیستم تناسلی از سم

عسل

Honey

بوزیدان

Withania somnifera

↑ میل جنسی و نعوظ و بهبود پارامترهای اسپرم و ↑ کیفیت منی و باروری
↑ تستوسترون

انغوزه

Ferula assa-foetida

L.

قرنفل

Syzygium

aromaticum

خولنجان

Alpinia galangala

willd

دارای کروم، منگنز و روی تقویت جنسی و باروری و افزایش تحرک اسپرم

۴,۶. شواهد علمی اخیر

- امگا ۳ و احتمالاً ویتامین E؛ بهبود اسپرم‌ها
– لیگنان بزرکتان ← اصلاح نسبت متابولیت های استروژنی و بهبود عملکرد سرتولی سل
- سلنیوم؛ ترشح تستسترون و افزایش تعداد اسپرم‌های طبیعی
- روی و فولات؛ تنظیم سطح تستسترون و جذب فولیک اسید با اثر مثبت بر باروری
- منگنز؛ تأثیر بر عملکرد تیروئید و دستگاه تناسلی
- آهن؛ اثر بر تیروئید و باروری حتی در نبود علائم آنمی

۵,۶. دیگر مواردی که مطالعه بالینی مثبت دارند

- Aescin*
- co. Q۱۰
- Glutathione antioxidant
- Korean red ginseng
 - American ginseng (*Panax quinquefolius*) → ↑NO
→ sperm motility , fertility
- L –carnitine
- *Nigella sativa*
- Menevit antioxidant
- There is no support for the use of vit. C or E.

* عصاره فارماسوتیکال فندق

خلاصه

- اصلاح سبک زندگی و دستورات تغذیه ای؛ مقدم بر سایر تدابیر
- طبقه بندی ضعف باه با شرح حال و معاینه و بررسی منی
 - تنوع غذا و مصرف غذاهای مغذی
 - تعدیل وزن
 - خنک نگه داشتن بدن در گرم مزاجان
 - درمان های موضعی و ناحیه ای

منابع اصلی

